

ARZULADIĞIMIZ DİNİN TECDİT EDİLMESİ

GÜNÜMÜZ ANLAYIŞI İLE İSLAM'A YAKLAŞMAK

Murat ÜLKER, 30 Mart 2023

<https://muratulker.com/y/arzuladigimiz-dinin-tecdit-edilmesi-gunumuz-anlayisi-ile-islama-yaklasmak/>

DİNİN ONARIMI NE DEMEK?

Bir yaşam tarzı demek olan din genel manada “itaat” demektir. Bir dine dahil olmak için İnanç/İman şarttır. Bizim dinimizde bu, gayba imanla (bilinmeyene inanmakla) olur. Zira biz yek ve tek olan ilahımız Allah’ı bilemeyiz; keza kitap ve meleklerini ve bize gönderdiği elçisini de (peygamber) O bildirmezse bilemeyiz. Yapmamız gereken makbul ibadetlerimizi (namaz, oruç, hac, zekât vb) ancak O bize bildirince yapabiliriz.

Allah’ın Kitabı ve elçisinin öğretisi (sünnet) mucizevi bir özellik taşır. Evrenseldir, yani her insana, her coğrafyada ve her zaman diliminde hitap eder. Bu da insanların soyut (felsefi) ve somut (bilimsel) olarak gelişmelerine cevap verebilmesiyle olur. Tabii bu konuda peygamberimizin eylem ve söylemi bize yol göstermektedir: “Allah bu ümmete her yüzyılın başında, dinlerini tecdit edecek bir kimse gönderir.” (Ebu Davud, “Melahim”, 1).

Rabbimiz her çağda tüm dünyadaki Müslümanların dini anlayışını onaracak (tecdit edecek = yenileyecek) birini gönderir, diye anlıyorum ben.

Keza “İslam garip başladı ve ilk başladığı gibi garip bir şekilde dönecektir. Gariplere ne mutlu!” deyince peygamber, dendi ki: “Garipler kimlerdir, ey Allah’ın Elçisi?” Şöyle buyurdu: “İnsanlar bozulduğunda ıslah edenlerdir.” (Tirmizi, “İman”, 13; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, IV, 73). Yani “Garipler” olumsuz tutum sergileyenler değildir. Bunlar ıslah eden, tecdit eden, çalışan ve müspet bakan yani dini onaran kimselerdir.

Kuran dilini bilmeyen, anlamayanlar ise tüm bunları yanlış anladıkları gibi bir de sonuç olarak ıslah etmek için hiçbir şey yapmamak gerektiğine karar veriyorlar, asrın müceddidini (onaranını, yenileyenini) bekliyorlar!

Şimdi konuya daha detaylı bakacak olursak, buyurun rahmetli Yusuf el-Karadavi’nin Arzuladığımız Dinin Tecdit Edilmesi (İstanbul: Nida Yayıncılık, 2020) başlıklı eserinden okuyalım...

... ASRIN İDRAKINA SÖYLETMELİYİZ İSLAM'I... demişti şairimiz Mehmet Akif Ersoy.

İslam'ın Başarısı İçin Ümitsizliğe Karşı Mücadele Etmek:

Bir anlayışa göre artık son zamanlarındayız (ahir zaman) dünyanın, kıyamet kopacak ve artık bir şey yapmanın anlamı yok, arzu edilecek bir ıslah beklemek faydasızdır. Halbuki, gelecekte İslam'ın büyük bir şanının olacağından bahsediliyor. Nitekim bu konuda peygamberimizin aşağıdaki sözleri var.

Müjdeleyici Hadisler

“Gece ve gündüzün ulaştığı her yere bu din ulaşacaktır. Allah, ister kerpiçten, isterse deve kılından yapılsın, bu dinin girmediği hiçbir ev bırakmayacaktır. Ya azizlerin izzetiyle ya da zilletlerin (aşağılıkların) zilletiyle olacaktır. Allah, izzetle İslam'ı güçlendirecek veya zilletle küfrü güçsüz bırakacaktır.” (Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, IV, 103).

“Ümmetim yağmur gibidir. Başlangıcı mı yoksa sonu mu daha hayırlı bilinmez!” (Tirmizi, “Emsal”, 6)

“Allah bu ümmete her yüzyılın başında, dinlerini tecdit edecek birini gönderir.” Bu hadisle ümmetin fertlerinin kalplerine ümit ve arzu tohumları ekmek istiyorum. Allah bu dini parçalamak isteyenlerin eline bırakmayacaktır. Bilakis bunun yerine bazen darmadağınık olan ümmeti bir araya getirecek, uykusundan uyandıracak ve ölümün eşiğinden çekip çıkaracak sebepler halk edecektir (yaratacaktır). Allah Teala bunun için uygun şartlar ve ortamlar hazırlayacaktır. Allah Teala bu ümmete, bu dinin durumunu onaracak, tecdit edecek kimseler hazırlayacaktır.

Tecdit İddiasının Yanlış Anlamalarının Önüne Geçmek

Bazımız dinin tecdit edilmesini bu dinden çıkarılmış yeni bir din tarzı olarak düşünmüşlerdir.

Dinde tecdit yapmak isteyen bu kimseler, dini yeni bir formata koymak istiyor, dini geliştirmek ve değiştirmek istiyorlar. Dinin özünü oynamak istiyorlar. İşte bundan dolayı bizim de dinin tecdit edilmesinden maksadın ne olduğunu açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Bu nedenle şimdi bazı tanımları gözden geçirelim.

Müceddit Kimdir, bir şahıs mı, yoksa bir cemaat (kalabalık) mi?

Şimdi o günlere geri dönecek olursak, ilk yüzyılın müceddidi Beşinci Raşit Halife Ömer bin Abdülaziz'dir (ö. 101/720).

İkinci yüzyılın müceddidi ise Muhammed bin İdris eş-Şafii'dir (ö. 204/820).

Üçüncü yüzyılın müceddidi konusunda ihtilaf edilmiştir. Ebu'l Hasan Ali bin İsmail el-Eş'ari mi (ö. 324/935-36) yoksa Ebu'l-Abbas Ahmed bin Ömer bin Süreyc el-Bağdadi (ö. 306/918) mi?

Bu şekilde her yüzyıl için bir isim söyleyebiliyoruz.

Ama müceddit tek kişi değildir; her yüzyılda birden fazla müceddit gelebilir.

Müceddit, yeryüzünde farklı özellikleri bir araya getirmiş insanlardan olabilir.

Nevevi şu hadisi örnek veriyor: "Ümmetimden hak üzerine kaim (bulunan) bir toplum daima olacaktır. Onlara karşı gelen, onlara zarar veremeyecektir." (Ebu Davud, "Fiten", 1; Tirmizi, "Fiten", 51; İbn Mace, "Mukaddime", 1; "Fiten", 9).

Nevevi: "Bunların muhaddis (hadis alimi), fakih (islam hukuku bilgini) ve müfessir (kuran yorumcusu) olmaları mümkündür. Sadece bir şehirde olmaları mümkün olduğu gibi farklı farklı ülkelerde olmaları da mümkündür," demiştir.

Yazarımız rahmetli Yusuf el-Karadavi bu görüşü benimseyerek "işte doğrusu budur," diyor ve devam ediyor: "Biz müceddidi bir kişi ile sınırlamak zorunda değiliz. Bu kişi birinci yüzyılın, şu kişi ikinci yüzyılın, bu kişi içinde yaşadığımız on dördüncü yüzyılın müceddididir, demek zorunda değiliz. Bizler bazı kimselerin yaptığı gibi muayyen bir mezhep alimi için, bu müceddittir, demek mecburiyetinde de değiliz. Zira Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bize müceddidin alametlerini söylememiştir ki, biz de bundan yola çıkarak falan kişi müceddittir, diyelim. Fakat alimler ve tarihçiler Müslüman halkın üzerindeki en etkili şahsiyetlere bakmışlardır. Onların fikirlerine, davranışlarına, ahlaklarına ve bilhassa asrın başında vefat etmiş olmasına bakmışlar ve bu kişi müceddittir, demişlerdir. Ümmetin tamamı tecdide ihtiyaç duymaktadır. Tecdit yapması ve dinimizi yenilemesi için gökten bir kişinin inmesini beklemek gerekmiyor. Zira bu bekleyiş, insanları "Mehdiyyu'l Muntazar" (beklenen kurtarıcı) beklenen Mehdi fikrine bağlar. Bunlar Mehdi'yi beklerken, eldekini (müceddidi) göremezler. Bunlar oturup dinlerini tecdit edecek birini beklerken, kendileri de hiçbir şey yapmadan otururlar.

Bu şekilde yapmaya gerek yok. Her birimizin bu tecdit hareketine katılması gerekir. Tecdit sadece bir kişi ile gerçekleşmeyecektir. Tecdit, İslam'ı yaşayan bir cemaatten gelecektir."

Günümüzde Kolektif (Cemaat) Tecdide İhtiyaç Vardır, Peygamberimizin şu sözü buna işaret etmiyor mu: "İçinizden hayra çağırın, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir." Demek ki, müceddidin sadece bir kişi olması şart

değilmiş. İnsanlardan bir grup olabilir, hatta birçok grup olabilir. Yani tecdit yapan birçok cemaat olabilir. Her cemaat bir alanda uzmanlaşarak tecdit yapabilir.

Bazılarımız, İslam İçin Çalışan Birden Fazla Cemaatin Varlığından Rahatsızlık mı Duyuyor!?

Halbuki bir cemaat akide konusunda ıslah etmek için çalışır, diğeri ibadet ve ahlak konusunda çalışır, diğeri ahlaksızlıkla mücadele eder, diğeri Allah yoluna davet eder, diğeri eğitim öğretimle uğraşır, fikri konularda, mesela yanlış bilinen mefhumların düzeltilmesinde çalışır. Yani bu şekilde her cemaat kendi alanında çalışır. Bu tür ihtilaflar ise çeşitlilik ve uzmanlık alanının farklı olmasından kaynaklanan ihtilaf çeşididir. Bu ihtilaflar zıt ihtilaflar değildir, rahmettir.

Kimin İçin Tecdit Yapılacak? Tecdit, İslam ümmeti için yapılacaktır. Bu tek bir ümmettir. İslam ümmetleri diye bir tabir kullanmamız doğru değildir. Ama tabii, İslam halkları çoktur. Yani birçok halkı olan tek bir İslam ümmeti vardır.

Bazen bir ülkede olan teçdide başka bir ülkede ihtiyaç olmayabilir. Bir çevrede olan bir tecdit ya da bir grupta olan tecdit başka bir grupta ya da başka bir çevrede gerekemeyebilir. Bazen hayatın bir alanında olur.

Neyi Tecdit Edeceğiz?

Ümmetin dininin yenilenmesi, tüm ümmetin, bilhassa İslam ümmetinin de yenilenmesi demektir. Ancak böylece güncel gündem ve ihtiyaçlara İslam'ın yaklaşımını öngörebilir ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayabiliriz. Son iki yüzyılda dünyada birçok "...izmler" çıktı, hatta kiminin modası geçti. Tüm bunların Müslüman halkların üzerinde doğurduğu soruların cevabını kim verecek?!

Dinde Onarımın Sınırı Nedir? Tecdit, İslam'ın Asli (Usul) İlkelerine Yapılmaz!

Dinin iki manası vardır.

Birincisi: Din, ilahi program anlamına gelmektedir. İnsanların, Allah ile olan alakalarının yollarını ve insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen sistemin ve programın adıdır. Bu anlamıyla din; inanç, hukuk, ekonomik ve sosyal yaşam gibi Müslümanların hayatlarının tümünü kapsamaktadır, tüm bunları Allah insanlar için açıklamıştır.

"İlahi bir nizam olup aklıselim kimseleri kendi özgür iradeleri ile dünyada salaha (kurtuluşa), ahirette ise felaha (iyileşmeye) kavuşturacaktır."

Bu anlamıyla din, esasları ve usulleri itibariyle sabittir, değişken değildir, yenilenmez.

Bir de dinin ikinci bir manası daha vardır. Bu da ümmetin dinden anladığı, inandığı ve yerine getirdiği öğretilerdir. Bu anlamda baktığımız takdirde din tecdit edilebilir. “Ümmetin dinini tecdit edecek birini gönderir.” Hadiste “Allah’ın dinini tecdit edecek” diye bir ifade geçmiyor. Ama İslam’ı anlama biçimlerini tecdit edecek, İslam’a inanma şekillerini ve İslam için yaptıkları amelleri tecdit edecek birini gönderir. İşte onarılması gereken husus ve yerler burasıdır.

Tecdit (onarım), İslam’ın asli ilkelerine uygulanamaz. İslam akaidine (inancına) uygulanamaz. İslam’ın ibadetlerine uygulanamaz. İslam’daki kat’i ve sabit şer’i (hukuki) hükümlere uygulanamaz. Onarım bu değildir.

Tecdit (onarım), İslam’dan yeni bir İslam çıkarmak değildir. Ya da insanların keyiflerine göre değişiklik yapmak değildir. İslam oyun hamuru değildir ki, keyfine göre ya da kimi zaman da yöneticilerin arzusuna göre veya halkların hevasına (trende) göre şekillendirilsin! Ya da kapitalizm hâkim olduğu zaman, İslam kapitalist olmalı, sosyalizm hâkim olduğu zaman, İslam sosyalist olmalı!

İslam, İnsanların Arzularına Hükmeder ve Allah’ın Şeriatı ile Onları Kontrol Eder!

İslam, insanların arzularına hükmetmek ve onların arzularını, yaşamlarını Allah’ın hükümleri ile düzenlemek için geldi.

Allah şöyle buyurmuştur: “Eğer hak onların arzularına uyacak olsaydı, gökler, yer ve onlarda bulunanlarda düzensizlik (fesat) ortaya çıkardı.” (el-Mu’minun, 23/71).

Tecdidin Manası: Bir şeyin onarılması demek, onu ilk ortaya çıktığı hale getirmek demektir. Yani onu, ilk zuhur ettiği eski haline getirmektir. Tecdit, bir şeyin tabiatını değiştirmek demek değildir. Ya da yeni bir şey yapmak değildir. Örneğin tarihi bir yapıyı restorasyondan geçirmek istediğimizde ne yapıyoruz? Restorasyon/yenileme/tecdit ne demek? Bu eski tarihi binayı yıkmak ve modern tarzda yenisini yerine dikmek mi restorasyon!? Yenileme, tecdit bu demek değildir!

Yıkılan yerleri tamir eder ve zamanın yıprattığı yerleri düzeltiriz, aslına kavuştururuz.

Dini anlayışta ise güzelleştirilir. Kesin kurallar ışığında ve dinî hukukun genel gerekleri göz önüne alınarak dini anlayış tecdit/tashih edilir, onarılır.

Tecdit Edilmesi Yasak Bir Alan Vardır: Müslümanların ortak fikrini ve ortak ahlaki değerlerini temsil etmektedir. Farz olduğu kesin konular, haram olduğunda herkesin anlaştığı konular, erdemler, yanlış olduğunda tartışma olmayan ahlaki düşüklükler ve zaruret-i diniye (dinen kabul edilmiş çaresizlikler) gibi. Tüm bu alanlarda içtihad (uzman görüşüne) ihtiyaç yoktur ve tecdit (onarım) yapılamaz.

Zanni Naslar (sözler/hükümler) Alanında Tecdit: İslam şeriatında bazı naslar vardır ki ya zannidir (hükümler ve kaidelerdir) ya da sübutu zannidir (kesinleşmiş sanılardır);

Kuran delil olarak kesindir. Fakat bazı naslar (sözler) var ki, bunlar delalet (yol gösterme) açısından sanıdır. Sünnet ise genel anlamda delil açısından sanıdır, çoğunluğu böyledir. Mütevatir (kesin doğru) olan hadisler (Peygamberimizin sözü) kesin delildir. Bu tür mütevatir hadisler ise azdır.

İkinci alan ise hakkında nas (Kuran ve Hadis) olmayan meselelerdir. Zira dini hukuk sadece belli konularda hüküm koymuştur. O alanlar da zamana, mekân ve duruma göre değişmeyecek yerlerdir. “Allah bazı farzlar getirdi. Bunları sakın terk etmeyin! Bazı yasaklarda da bulundu. Bunları da sakın çiğnemeyin! Bazı sınırlar çizdi. Bu sınırları sakın ola ki aşmayın! Bazı konularda da unuttuğundan değil, herhangi bir hüküm vermedi. Buraları da kurcalamayın!” (Darekutni, “Rada”, 42)

Elimizde hakkında hüküm olmayan meseleleri çözmek için birçok yol vardır; ama tecdit kabul etmeyen alanlar da vardır.

İslam’ın Tamamında Değişiklik Arzulayanlara Reddiye: İslam’ı gelişmelere uydurmak değil gelişmeleri İslam’a uydurmaktır yapmanız gereken; dolayısıyla İslam’ı gelişmelere ya da çağa yamamaya çalışmayın! Çağı İslam’ın bakışıyla yorumlayın.

Birçok Yenilik Sebebiyle İçinde Yaşadığımız Asırda İctihada (Yeni Görüşlere) İhtiyaç Duyuluyor!

İctihat her asırda farzdır yani her yüzyılda dinen yeni görüşler çıkarılması dinin gereğidir. Müçtehitsiz (düzeni bozulmuş) ya da içtihatsız (eksilmiş, zarara uğramış) bir asır olsaydı, bu asır kesinlikle içinde yaşadığımız asır olmazdı. Zira hayat epey değişti. Eski çağlarda hayat yavaş bir şekilde ilerleyip değişiyordu. Günümüzde ise birçok yenilik baş gösterdi. Bu yenilikler karşısında fikir üretmek zorunda kaldık. Bu durum sadece muamelat (yaşamdaki tutum/davranışlar, işlemler) kısmında değil, bilakis ibadetler konusunda da kendisini gösterdi.

“Onu görünce oruç tutun! Yine onu görünce orucu bitirin!” (Buhari, “Savm”, 5, 10; Müslim, “Siyam”, 8, 17-20). Öyleyse rü’yetin mutlaka gözle olmasını söyleyen kim? Bizler küçük bir yazıyı okumak için gözlük kullanmıyor muyuz? Bizler ses yükseltici aletler kullanmıyor muyuz? Bunları kullanıyoruz da rasathaneleri niye kullanmıyoruz!? Çünkü “Zanni delil, kat’i delille çatışamaz.” (Sanı, kesin delille çatışamaz).

İçtihat Kapısını Kimse Kapatamaz! (Yeni Görüş ve Yorumları Yasaklayamazsınız)

İçtihat kapısının kapandığı sözünü hiçbir mezhep imamı söylememiştir. Bu sözü bazı mukallitler (takipçiler) söylemiştir. Mukallit ise taklit edilmez! İçtihat vardır ve sabittir.

Fikir Üretmek ve Haramlara Karşı Alternatifler Üretmek Zorundayız! Helal çerçevede içinde çözüm varken, haramlardan kaçınmış oluruz. Eğer Allah bir şeyi haram kılmışsa, mutlaka ona bedel bir helal vardır.

İslami Anlayışı Tecdit Etmek! Müslümanların anlayışını onarmamız gerekiyor. Zira İslam onlar açısından yanlış anlaşıldı. İnsanların birçoğu İslam'ı yanlış bir şekilde anlıyor. İslam'dan, onda olanı çıkarıp atıyor; İslam'da olmayanı ise zorla İslam'a koymaya çalışıyor.

İslam'ın Kapsamlı Olduğunun Bilincinde Olmak! Bizlerin, İslam hakkında kapsamlı bir anlayış içerisinde olmamız gerekir. İslam'ı dar bir kapsamda göremeyiz. İslam'ı dengeli ve uygun bir şekilde görmeliyiz. Bazı insanlar İslam'ın bir cüzünü alıyor ve onu şişiriyor. Sonra o cüz, kanser gibi büyüdükçe İslam'ın diğer alanlarının önünü tıkıyor.

Bireyin Arınarak İyileşmesi! Birey, toplumun esasıdır. Bireyin iyileşmesi, düzelmesi ise onun kendisinin iyileşmesi ve ahlakının düzelmesi ile olur. Birey kendini değiştirebilirse, toplumu da değiştirebiliriz.

“Kendini değiştir ki, tarih değişsin!”

Toplumun İyileşmesi Adalet ve Dayanışma ile Olur! İslam, birbirine kenetlenmiş bir toplum ister. İslam, güçlünün, zayıfın yanında yer almasını ister.

Zekât (dini vergi) Sosyal Bir Düzenlemedir! İslam, adaleti ayakta tutar. Zenginlerin mallarında fakirlerin belli bir hakkı olduğunu söyleyen ilk İslam dinidir. İslam, bu hakkı zenginlerden alır ve hak sahiplerine (bk. et-Tevbe, 9/60) verir. “Allah'ın kesin buyruğu budur. Allah bilmekte ve hikmetle yönetmektedir.”

Yönetimde Şura (Danışma) Sistemini Düzenlemek! Allah şöyle buyurmuştur: “Onlarla istişare et!” (Danış) “Onları bağışla ve onlar için istiğfarda bulun (af dile). İşlerinde onlarla istişare et. Bir şeye azmedince (karar verince) de Allah'a tevekkül et (güven).” (Al-i İmran, 3/159) Yani burada emredilen mutlaka danışılması ve danışma sonucunda varılan ortak karara uyulmasıdır. İslam'ın usulü budur. Yoksa genel anlayış, tarihteki Ahkamu's-sultaniyye (yönetenlerin yasaları) kitaplarında yazdığı ve bugün bizim sandığımız gibi tepe yönetici meclise danışır ve sonra kendi istediği gibi karar verir değildir; HAYIR İslam Peygamberi böyle yapmamıştır.

“Onlar ki, Rablerinin buyruğuna uydular. Namazlarını kıldılar. Onların işleri aralarında danışaraktır. Ve onlara verdiğimiz rızıktan bağışlarlar.” (eş-Şura, 42/38).

Yanlış Bilinen Bazı Kavramların Düzeltilmesi Gerekir! Bazı kimseler İslam’ı doğru olmayan bir şekilde anlamışlar. Kaderi, insanın asla bir seçiminin olmadığı bir yol olarak algılamışlar. Zühdü (şüphelerden kaçınmak), dünya hayatını ihmal etmek sandılar. Tevekkülü (yazgiya boyun eğmeyi), geçinme yollarını bırakıp, oturup asalaklık olarak anladılar. İşte bu gibi yanlış anlaşılan hususların düzeltilmesi gerekir. İslam anlayışımızı gözden geçirmemiz lazımdır.

Öncelikler Hususundaki Yanlış Anlayış! Bazı dindarlar Müslümanların tercihi olmayan şeyleri (mekruhlar) işleyen insanları sanki haram (kesin yasak) işliyor gibi görüyor. Muhtelefun fih (ihtilaflı) bir meseleyi, üzerinde ittifak edilmiş bir mesele olarak görüyorlar; yani şüpheli bir konuyu, kesin karar verilmiş, anlaşılmış olarak anlıyorlar. Bu uygun değildir. Bizlerin her meseleyi kendi durumuna göre ele almamız gerekir. Bizlerin bu meseleler hususunda yöntemi bilmemiz gerekir. Bizler bunu anlamak ve bilmek zorundayız. İslami anlayışımızda bunun da tecdidi, onarılması gerekir. Buradaki tecditten maksadımız ise, eskiye dönmek; yani İslam’ın parlak dönemindeki anlayışa dönmektir.

İmanın Tecdit Edilmesi! İslam hem fehm (anlayış) hem iman hem de amel yani pratiktir. İmanımızı da tecdit etmemiz gerekir. İmanımızın da onarıma ihtiyacı var. **İlimli, Gerçek Tasavvufi (adanmışlık gizemi) Anlayışa İhtiyacımız Var.** Kalpleri Allah korkusundan (saygı, çekinme) titreten ve onun rahmetini (bağışlamasını) kazandıran bir tasavvufa ihtiyacımız var. Bizlerin Sünnet’e yani Hz. Peygamber’in hayatına uygun bir tasavvufa ihtiyacımız var. Ahlaki değerler kazandıran bir tasavvufa muhtacız. İbnu’l-Kayyim eski mutasavvıflardan şunu nakletmiştir: “Tasavvuf ahlakıdır. Ahlakımı arttıran şey, tasavvufunu da arttırıyordur.” Müridin şahsiyetini (üyenin benliğini) alan tasavvuf, tasavvuf değildir. Şeyhine, “niçin?” diye soran adam olmaz anlayışı, tasavvuf değildir. Ya da talebenin, öğretmenin önünde ölü gibi teslim olması anlayışı da tasavvuf değildir. Cebriye (zoraki kader) inancına çeken ve insanın iradesini görmezden gelen tasavvuf da tasavvuf değildir. **İslam İçin Çalışmalarımızı Gözden Geçirmeliyiz!** İslam hem sözdür hem fikirdir hem de pratiktir.

Din ve Dünya İçin Çalışmak: Biz Müslümanlar hem dinimiz için çalışmalı hem de dünyamız için çalışmalıyız. Müslümanların nazarında dünya için çalışmak da ibadettir. İlmin her alanında ilerleme ya da Müslümanların ihtiyaç duyduğu tüm sanayi alanlarında ilerlemek için çalışmak farz-ı kifayedir, yani en azından toplumun bir kısmının uğraşı olmalıdır.

Durum Deęerlendirmesi ve İ Muhasebe (Öz Gözden Geçirme): Bizlerin öncelikle her şeyden önce dini, kendimizde yenilememiz gerekir. Gökten bir müceddidin inmesini beklememeliyiz. Ya da dinimizi onarmak için olağanüstü işler yapan birinin bekleyişi içinde olmamalıyız. Bu konuda sorumluluk hepimize düşmektedir. Sorunlarımızdan biri bazılarımızın sorumluluktan kaçmaya yeltenmesidir. Halk, sorumluluğu alimlerin üzerine atmakta, alimler, yöneticilerin üzerine, yöneticiler de dış güçlere, sömürgecilere sorumluluğu atmaktadır.

Ne dersiniz!